

mol» (veg context a *esderrossar ROCA*) en la Grònica de Joan Buada de St Esteve de Bas, c. 1480 (Villanueva, *Vl Lit* xiv, 301). *Sacudidura Sacudiment*

¹ I en una narració juvenil, de c. 1868: «una mar d'onas verdoesas, ahont pera tirar-me, despenjant-me, despenjant-me de son arbre mestre, se *sacut* lo fràgil barco del arbre que'm sosté ---» (*Inèd* Casac. 1, 190 3); i en una carta de c. 1880 (publ. en el seu epistolari) invita a Mn Collell, amb amistosa modèstia, a donar una *sacudida* a un seu original poètic

Sacserg, sacsejada, sacsejar, V. sacsar

SACSÓ, aparentment relacionat amb *sacsar*, però ni això és indiscutible, ni és clar en quina forma; potser del II SECTIO, -ONIS, 'acció de tallar, de marcar un séc', que en la seva evolució catalana sofriria la influència de *SACSAR* □ 1ª doc: 1429.

«*Sachsó* en el vestit de les dones, Balbas, Castellón, 181 (1456)» llegim en el diccionari Aguiló. Una monja lasciva, fingint-se malalta, crida un jove metge, i per provocar-lo, «fer altres brosses / de més parença / ella comença; / ell conexia / bé, què volia, / dix: —Espachem, / qu'a fer havem, / ha-hi orinal? / —No tinc lo mal / —dix— hon cuydau, / per què cuy-tau?—. / Ell, per fugir / volgué sortir; / la monja l'cuyta, / metent-lo 'n luyta: / com l'abraçàs, / embaraçàs / lo seu speró, / ab lo *sacsó* / de la gonella: / cert la parella / mal se tingueren, / abdós caygueren / la scala avall», JRoig (*Spill*, 5880) amb *-a-* tant en el ms com en les eds. A i B, les més antigues; «gonella ab *sachsóns*» en JnEsteve.

La primera aparició del mot és en el *Decam*: collint pedres que creu d'efectes meravellosos, l'innocent: «se n'hac omplit lo si; per què, alçant-se lo *sacçó* que s'havia fet del gonell, de cascuna part, ab la coretja lo s'havia ben estret --- fahent del manto *sacçó*, aquell omplí de pedres» (VIII, § 3, 448 22, 448 26, trad. «alzandosi il gherone della gonnella, che all'analda non era ---», o sigui, no dels estrets, a la moda, ed 1961, 481 20)

Entre les més o menys antigues, abunden les dades val., com les anteriors, o bé tortosines. Com a mot val., ja el registra Carles Ros, descrivint-lo, en el dicc. de 1764: «alforça, aquella porción que se recoge en las basquiñas y guardapiés de las mujeres, por lo alto, para que no arrastren, y puedan soltarla quando quieran» (p 207); insisteixen Sanelo «alforça de las basquiñas etc para que no arrastren» (15v, 125), Lamarca («alforza») (1842); Escrig 1851 «*sacsó*: alforza; *sacsonet*. alforçilla» A Tortosa registra Mestre Noé *sacsó* i l'adjectiu derivat *sacsanut* < *sacsonut* (BDC III, 108), i de Vergés Paulí ja hem citat, a *SABATA*, el *sacsonet* que dona com a propi del bolet *sabater faxat* (*Espurnes* v, 38), que deu al·ludir al mateix *sacsó* o franja que és referirà el qualificatiu de *faxat*

Fins aquí, doncs, tot són testimonis dels dos dialectes occidentals, i tots ells amb *a* unànime. No és que sigui, però, exclusiu d'aquests dialectes. D'altres no sabem del cert d'on són, com el de 1613 que cita

el *DAG*; i un dels més antics, el de Busa-N, 1507: «*sacsó* de vestidura sinus» (E-vii-2 44), allà on el Nebrixa cast. posa «sena de vestidura». No sembla existir a les Illes; però avui, i segurament des de sempre, és més viva que enlloc en cat. central i a tot el Princ; i, tant aquí com pertot, no sempre es refereix a vestidura, perquè igualment es diu dels budells i botifarres (*DAG*: budell de sacsóns: budell cular), «*sacsonera*: botifarra grossa», Bna i Girona, S. XVIII) *AlcM* cita exs. dels derivats en escr. de llenguatge i lèxic tan orientals com NOLLER, JRuyra, PBertrana i JMSagarra.

Potser en 'cap ús és tan general, a Bna i cat central, com aplicat als membres d'una persona més o menys obesa, d'un nen o noi grassó: més familiar això des de la meua infància; Coromines parlant del seu «mil-homes» Tomàs de Bajalta, pondera, en contrast amb l'esvelta Madalena: «l'enfarcet dels *sacsóns* --- del seu germà» (O C, 127b28); «el nen, que està tip de mamar --- mou els braços i les cames, sègats de *sacsóns*, fins que eructa suaument, i treu una petita glopada, sense plorar. —Oh, oh, oh, que n'està d'empeltreït el meu reietó golafre!», id. (*De Plaer mai no n'hi ha prou* VI, *Putxinellis*, p. 209).

La connexió semàntica amb *séc* i amb la seva arrel, *segar*, *segat*, és, doncs, evident. I si morfològicament fos practicable, res no satisfaria tant com derivar-lo d'aquests mots. Almenys sembla que es podria pendre com a punt de partida l'abstracte llatí corresponent a l'etimón de *segar*, *séc*, o sigui SECARE, a saber: SECTIO, -ONIS. Però hi ha fortes objeccions: SECTIO no ha deixat descendència més que com a mot savi; en tota la història del mot el caràcter fortament popular salta a la vista; d'altra banda si admetem que SECTIONEM persistí hereditàriament en català, el resultat fonètic hauria de ser **seiçó* (o *siçó* o *seçó* o *saiçó*, cf. *faicó* FAC-TIONEM), però de cap manera no es podia mantenir la *c*; en fi, la *a* unànime dels nombrosos i antics testimonis valencians i tortosins acaba de mostrar-nos que SECTIONEM topa amb una grossa dificultat fonètica.

Per la natural tendència de l'etimologista a defugir derivacions isolades es presenta com a versemblant relligar amb l'arrel de *sacsar*, puix que aquesta sí que és popular i catalana. És el que diu *AlcM*. Si constés que *sacsó* ha significat 'sacsada', la idea convenceria de pressa; però d'això no hi ha altre testimoni que Escrig, que vagament, després de definir «alforza» remet a *sacsada*, cosa ben ambigua i fonament flac encara que no fos ambigu; i el mateix *AlcM*, que audaçment posa «sacsada» com a acc. § 1 de *sacsó* però sense donar-ne cap cita: no havent-n'hi altre testimoni i essent precisament un mot no usat a les Illes, és clar que ho hem d'entendre com un mer postulat etimològic: el defecte en què cauen tan sovint els autors d'aquest llibre bàsic i benemèrit

També Spitzer (*LexikK*, 120), accepta aquesta derivació. Ho fa fixant-se en l'al. *knitter* «froissure, faux pli», pertanyent al verb *knistern* «froisser, chiffonner», al qual els diccs. reconeixen també el sentit del seu parònim *knistern* «faire entendre un léger son, vibrer et aigu, éclater avec un petit bruit répété, cré-